

Kişinin alacaklı olduğu malların zekatını vermesi gerekir mi?

Soru: Kişinin alacaklı olduğu malların zekatını vermesi gerekir mi?

Cevap

Müslümanın alacaklı olduğu mallar, her ne kadar elinde bulunmasa da kendisine ait kabul edilir. Bu yüzden nisap miktarına ulaşmaları durumunda zekâtlarını vermesi gerekir. Ancak Hanefi mezhebine göre alacaklar zekâtın vacip olup olmaması cihetiyle kuvvetli, orta ve zayıf alacak olmak üzere üç kısma ayrılır:¹

- **Kuvvetli Alacaklar:** Borç olarak verilen ya da satılan bir ticaret malının bedeli olan alacaklar bu kapsamda değerlendirilir. Kuvvetli alacak nisap miktarına ulaşmış borçlu tarafından ikrar edilir veya alacaklının elinde borcu ispat eden kuvvetli bir delil bulunursa, üzerinden bir yıl geçmesi durumunda alacaklı zekatla yükümlü olur. Borç uzun yıllar devam etse de her bir yılın zekâtı alacaklıya vaciptir. Bu şekilde bir alacağı olan kişinin zimmetine her yılın zekâtı ayrı ayrı vacip olsa da zekâtın edası borcu geri alınca vacip olur. Ancak kişinin zekâtını ödemesi gereken başka mallarının olması durumunda borcu taksitle alsa dahi bu miktarı diğer mallarına katarak zekât verir. Bir yıldan daha uzun bir süre borçlunun elinde olan malını alan kişi, geçmiş bütün yılların zekatını vermekle yükümlüdür.
- **Orta Dereceli Alacaklar:** Ev kirası veya kendi arabasının satımı gibi kişinin asli ihtiyacı olup ticaret için olmayan bir menfaatin ya da malın bedeli olan alacaklar bu sınıftan kabul edilir. Borcun üzerinden bir yıl geçmesiyle birlikte orta dereceli alacakların zekâtını vermek mükellefe gerekli olduğundan üzerinden birden fazla yıl geçen bu tür alacakların her yıl için zekâtı zimmette vacip olur. Ancak zekâtın eda edilmesi, nisap miktarına ulaşan miktarın geri alınmasıyla vacip olur.²³ Bununla birlikte borçludan nisap miktarından daha az bir miktar geri alınır ve alacaklının zekât verdiği başka malları da olursa alacak onlara dahil edilerek zekât verilir.
- **Zayıf Alacaklar:** Miras ve vasiyet gibi karşılığında bir bedel olmayan ya da mehir ve hul' bedeli gibi karşılığında mal olmayan bir bedel olan alacaklar bu kapsamda değerlendirilir. Borçludan teslim alınıp üzerinden bir yıl geçmeyen zayıf alacaklara zekât gerekmez.⁴

Borçlu tarafından inkâr edilen veya geri alınmasından ümit kesilen alacakların zekâtı ise kişinin zimmetinde sabit olmaz. Böyle bir borç sonradan ödenirse tahsil edilip üzerinden bir yıl geçmesiyle sadece o yılın zekâtı verilir, geçmiş yılların zekâtı ise gerekmez.⁵

1. Heyet, *el-Fetâva'l-Hindiyye* (Beyrut: Dâru'l-Fikr, 2014), 1/236.

2. Abdurrahman b. Şeyhi Muhammed b. Süleyman el-Geliboli Şeyhzade Damad Efendi, *Mecma'u'l-enhur fî şerhi Mülteka'l-ebhur* (Dâru İhyai't-Turâsi'l-Arabi, 1317), 1/195.
3. Hanefi mezhebindeki bir diğer görüşe göre bu kısımdaki alacaklar zayıf alacak gibidir. Teslim alınıp üzerinden bir yıl geçmeden zekât gerekmez. Bu görüş de Hanefi mezhebi içerisinde sahih görülmüştür. bkz. Muhammed Emîn b. Ömer b. Abdilazîz el-Hüseynî ed-Dımaşkî İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr 'ale'd-dürri'l-muhtâr* (Lahor: Mektebetü Raşîdiye, ts.), 5/570-71.
4. İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr 'ale'd-dürri'l-muhtâr*, 5/571.
5. Ebü'l-Hasen Burhânüddîn Alî b. Ebî Bekr b. Abdilcelîl el-Fergânî el-Mergînânî, *el-Hidâye şerhu bidâyeti'l-mübtedî* (Karaçi,: el-Büşra, 2021), 1/299.

